

УДК 821.161.2-1 Низовий

ІСТОРИЧНА РЕТРОСПЕКТИВА В ПОЕТИЦІ ІВАНА НИЗОВОГО

Манько А.М., магістр

*Луганський національний університет імені Тараса Шевченка
пл. Гологоля, 1, м. Старобільськ, Україна*

falcon_life@mail.ru

Стаття присвячена дослідженню історичної ретроспективи та її значення в поезиці І. Низового. Основний зміст дослідження складає аналіз поезій історичної тематики, що не втратили актуальності й у наш час. Обґрунтовується думка про виділення антирадянської лірики як невід'ємної складової історичної гілки поезій митця.

Ключові слова: антирадянська лірика, історичний образ, поетика, ретроспектива (ретроспекція)

ИСТОРИЧЕСКАЯ РЕТРОСПЕКТИВА В ПОЭТИКЕ ИВАНА НИЗОВОГО

Манько А.Н.

*Луганский национальный университет имени Тараса Шевченко
пл. Гоголя, 1, г. Старобельск, Украина*

Статья посвящена исследованию исторической ретроспективы и её значения в поэтике И. Низового. Основное содержание исследования составляет анализ поэзий исторической тематики, которые не утратили своей актуальности и в наше время. Обосновывается мнение о выделении антисоветской лирики как неотъемлемой составляющей исторической ветви поэзий автора.

Ключевые слова: антисоветская лирика, исторический образ, поэтика, ретроспектива (ретроспекция)

HISTORICAL RETROSPECTIVE REVIEW IN IVAN NYZOVYI'S POETICS

Manko A.M.

*Luhansk Taras Shevchenko National University
1 Gogol Square, Starobilsk, Ukraine*

The Article is devoted to study of historical retrospective review and its significance in I. Nyzovy's poetics. It is mentioned in a nutshell about personality of I. Nyzovy and his place among the otherpoets and writers of Lugansk region.

The relevance of the research is explained with the importance of study of poetry deals with historical subjects from the one hand and necessity of investigation of literature of homeland from the other hand. Such poetryremains its relevance even nowadays, because it is patriotic and instructive one. Moreover the poetic heritage of I. Nyzovy has a lot of far-sighted and prophetic poems.

The purpose of the study was to research comprehensively the examples of historical reminiscences and allusions which make an overall picture of historical retrospective review. The main content of research consists of analysis of poetrydeals with historical subjects. The author singles out different historical images which occur in I. Nyzovy's poetry. They are the images of famous hetmans and Cossacks and the collective image of Cossacks.

The article proves theopinion about separation of anti-sovietlyric poetry as an integral component of historicalbranch of I. Nyzovy's poems. This part of his poetics is characterized bydisclosure of the facts of live in the Soviet Union and frequently full of bittersarcasm.

The result of the research is evident because of Ivan Nyzovy's poetic heritage and especially his poetry deal with historical subjects is not well studied so far. Our study is the first signs in that direction.

Key words: anti-soviet lyric poetry, historical image, poetics, retrospective review

Постановка проблеми. Звернення до подій, постатей історичного минулого є нагальною потребою сьогодення та майбутнього, адже дослідження історії своєї країни може допомогти її громадянам уникнути помилок минулого, зробити певні прогнози на майбутнє, увіковічнити історичні феномени та персоналії в культурній палітрі національного мистецтва. Творчість видатного поета Луганщини І. Низового розкриває перед реципієнтом живу, колоритну панораму національної історії. Саме тому проблема дослідження постає двоплщинною: з одного боку, це розгляд історичної пам'яті в контексті художньої літератури, а з іншого – ґрунтовне вивчення поетичного мистецтва

рідного краю на прикладі яскравої персоналії – видатного поета, письменника, прозаїка, публіциста, журналіста, редактора та громадського діяча І. Низового, творчість якого мало досліджена. Мистецтво рідного краю є не лише актуальною, а й нагальною потребою сьогодення. У час, коли люди забули, хто вони, куди сягає їхнє коріння, коли вони прагнуть переписати свою історію, зречтися рідної землі, на сторожі їхньої совісті має стати слово як ремінісценція, заклик схаменутися. Луганчани цінують свій рідний край, пишаються ним, вірять у нього як у невід’ємну частину великого цілого, що зветься Україна.

Зв’язок роботи з важливими науковими та практичними завданнями. Робота виконана відповідно до теми кафедри української літератури Луганського національного університету імені Тараса Шевченка (м. Старобільськ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Поетика І. Низового була частково представлена в наукових розвідках та критичних й аналітичних оглядах А. Анохіної, Л. Колесникової, О. Кравчук, О. Литвинової, Л. Лук’яненко, О. Неживого, І. Ніколаєнко, І. Світличного, Т. Терновської. Однак наразі літературознавство потребує більш ґрунтовного, повного аналізу творчої спадщини І. Низового.

Формулювання мети статті. Дослідити прояви історичної ретроспекції в поезиці І. Низового, її проекції на сучасне авторові життя та на події сьогодення.

Результати дослідження. Чи не кожен куточок України може похвалитися славетними митцями – носіями художнього слова, які є вихідцями з тієї чи іншої місцини. Не є винятком і наш край. Луганщина багата на поетичні та письменницькі таланти: Б. Грінченко, В. Голобородько, Г. Гайворонська, А. Листопад, Марія Загірня, І. Світличний, А. Медведенко, М. Руденко, Л. Стрельник, Г. Тютюнник, М. Чернявський та ін.

Одне з почесних місць у цьому пантеоні посідає постать І. Низового. Творчість цього поета є дійсно багатогранною, глибокою і водночас правдивою та легкою. Це своєрідні поетичні мемуари, глибоко суб’єктивні, підкріплені життєвим досвідом та історичними фактами, пропущеними через призму авторського світосприйняття. Більшість громадянської лірики митця має виразний публіцистичний струмінь: вона злободенна, актуальна, висвітлює соціально-політичні проблеми, певною мірою формує громадську думку. Глибокими екзистенційними мотивами пройнята його філософська поезія, ніжністю та відвертістю почуттів – інтимна лірика.

Щодо творів історичної тематики – І. Низовий однаково майстерно зображує дві сторони української історії: власне національну історію країни – її, так би мовити, органічну складову та трагічні сторінки історії періоду іноземного панування, національного виродження й тотальної брехні: *“Минуле наше, / На хрестах кривих доріг розп’яте, / Сховалось (чи надовго ж це?) / За мряками осінніми... / Нова епоха наступає нам на п’яти / З розп’яттями новими й воскресіннями”* [1, с. 50].

У поезії *“Ми були кочовиками...”* автор справедливо обурюється тими змінами, які відбулися в національній свідомості українців. Прокручуючи в пам’яті сторінки історії, поет справді не може зрозуміти, як народ, що походить від могутніх русичів, колишніх *“оріїв”* та *“скитів”*, про яких *“добрий поговор... ішов повсюди”*, міг перетворитися на німих рабів, що з волячим терпінням зносять іноземне панування та наругу. І. Низовий засипає реципієнта градом риторичних запитань, прагнучи пробудити в ньому національний дух, гордість за своїх далеких пращурів та сором за добровільне уярмлення: *“...хіба ж ми нині не такі / на щедроземі щирі люди?!”; “чи мож навіки московити / орійську отруїли кров? / чи мож піднімемося знову / озиминою на землі?”* [7, с. 5]. Митець намагається аргументовано довести, при цьому органічно вплітаючи у свою оповідь елементи народної міфології, що український народ може й має пишатися своєю історією,

яка корінням сягає далекого минулого: “...ми не були кочовиками – / жили осідло на землі / колиска наша над віками / гойдалась... / іще задовго до потопу / і до нашестя ста племен / за тьми азійської в Європу / гойдав нас вічний Бористен / під знаком вічного Сварога / Русь напувала чиста Рось / праісторична путь-дорога / текла крізь плетиво колось / помімо дикого прасвіту / в античний світ... / ...із тих ще пір / було нас наче того цвіту – / розмаю!” [7, с. 4–5].

Подібні думки спостерігаємо й у сатиричній поезії-застереженні “Нащадки Кия, Щека і Хорива...”, у якій автор застерігає свій народ пильнувати свою державу, свою історію від ласих на чуже сусідів, яких він саркастично величає “московськими чингісханами”, які “досі не перехотіли / нас “воз’єднати” в братські пра- / могили оскільки ми правдиві / прамоголи і не були вкраїнцями / ніколи – то нас без нас “банде- / ривці” зробили вкраїнцями!” [7, с. 10]. Набатово звучать останні рядки поезії, які автор до того ж виділив не лише змістовно, а й за формою: “пильнуймося ж... / кияни / ми щеківці / хоривці ми / краяни / одного краю діти – / Оріяни!” [7, с. 10].

У поезії “Михайле другого Дніпра...” автор, вторячи Т. Шевченкові, звертається до М. Голубовича та до всіх своїх співвітчизників загалом із надією пробудити приспану народну пам’ять, довести могутність і велич наших предків: “...не буде іншого Дніпра / на іншій дружє Україні... / Ми ще Михайле доростем / до славних прадідів великих / ще розвінчаємо дволикх / пристосуванців двох систем / і двох світоглядів – отож / на берег Хортиці зійшовши / обнявшись вслухаймось подовше / в землі прапервісної дрож / пильніш вдивляймося туди / куди пливли козацькі чайки / де сліду вічні відпечатки / не змили води назавжди...” [7, с. 11–12].

І. Низовий створює широку палітру історичних образів, серед яких фігурують видатні гетьмани та козаки або збірний образ козацтва загалом. При цьому утверджується думка присутності козацько-гетьманського духу в сучасному авторові житті. Наприклад, **І. Мазепа**: “пора / опудало Петра / палити на майданах... / в присутності великого Мазепи / на відбудованій / батурицькій / стіні!” (“Пора...” [7, с. 6–7]; **Б. Хмельницький**: “Доборолась Україна до- / боролась! Тільки ж де та / перемога? Забарилась / жде Богдана довгожда- / ного гетьмана й зажури- / лась Україна – калинова її / рана багрянє над сніга- / ми!” (“Доборолась Україна ...”) [7, с. 8]; **козак Мамай**: “кіногерой-козак-мамай / золотоніський характерник / колючожилловий мов терни / гіркостійський мов молочай” (“Михайле другого Дніпра...” [7, с. 11]; **образ козацтва**: “Я разом з вами, разом з вами / Пливу, колишні козаки, / Межи крутими берегами / Часу бурхливої ріки... / Гребімо ж, козаки! / Ми в двадцять першому сторіччі / Співати будемо іще, / Бо голос праведної Січі / В брехливім світі не поцез. / Бо правда все ж перемагає, / Що б не казали вороги... / Славу та славно так гойдає / свої козацькі береги!” (“Я разом з вами, разом з вами...” [6, с. 18].

Головним героєм багатьох віршів поета є Січ. Січ – це символ свободи, батьківщини козацької доблесті та честі, осередок історичної пам’яті про славетне минуле українського народу: “хай на Січі сичі / на Хортиці / а хорти – та й під три чорти!..” (“Хай на Січі сичі...” [7, с. 35]. Окрім Хортиці, у поезії автора фігурують інші населені пункти історичного значення: “Батурицький спить. / Гетьманський Чигирин / Ледь-ледь розплющив очі несвідомі... / Дрімає Чигирин... / Іще Дніпро флотилій не гойда / Попід Черкасами і Кодаками, / І ми лиш хвалимося козаками, / Забувши, що давно вже байстрюками / Звемося...” (“Батурицький спить...” [6, с. 22].

Чимале місце в поезії автора посідає антирадянська лірика, яку, безумовно, можна кваліфікувати як різновид його історичних творів. Особливо гостровикривальними є поезії, у яких автор критикує історичні часи панування соціалізму, комунізму, що червоною кривавою ниткою перетинають сторінки нашої історії: “Живемо – клянем

соціалізм / Вірно все: / І голодно, і голо... / По землі йдемо, / Прокляті нею, / Чи живі, чи мертві – всеодно... / А крові, а крові прибуває – / Скоро буде більше, / ніж води! / І ридає ридма балалайка / По Сибірах та по Колимах...” (“В гумових чоботях і куфайці...”) [2, с. 15].

Не зважаючи на те, що батько І. Низового був комуністом, зниклим безвісти, поет не став на його шлях, а обрав зовсім іншу дорогу – дорогу служіння своєму народу художньою та громадською діяльністю і шлях боротьби проти будь-якого гноблення, іноземного панування, національних утисків, а тому служіння комуні, національне виродження засуджувалося та саркастично висміювалося в його поезії: “*Дідам своїм не воздаю хвали, / А батькові тим паче не прощаю: / З меншовиками сплутались, були, / З більшовиками й совість пропили, / За безцінь Україну продали / Новітньому московському Мамаю*” (“Дідам своїм не воздаю хвали...”) [5, с. 20].

У своїх поезіях автор рішуче відкидає “привидів комунізму”, застерігає від червоної хвороби, намагається очистити душу своїх читачів від пережитків примарного минулого: “*Та двічі / В одну воду не можна ступити! / Уперед!*” – кличуть нас “месії” / На усіх перехрестях / Щодня / І женуть по колишній Росії / неіснуючого коня” (“Кому „Ні!..”) [4, с. 21]. І. Низовий неодноразово наголошує на викривленості картини рівноправ’я, яку так гаряче сповідує комуністична ідеологія: “*Кому „Ні!”, / Кому „На!” – / Комуна... / Кому „верх”, кому „низ” – / Комунізм... / Дожилися до того, / Що нічим / Душу від „пережитків” одмить*” [4, с. 21].

Однак, незважаючи на всі суспільні та історичні негаразди, І. Низовий все одно глибоко вірив у неминуче відродження своєї країни, колиски козаччини, а також у національну єдність і духовну міць свого народу: “*Козацький дух ще не пригас / На Сумщині мойй. / Я привезу його в Донбас / Для духотворчих дій. / Моїх надій ніхто не вб’є, – / Даю всім відкоша...*” (“І знов мажор”) [3, с. 5].

Висновки. Отже, у своїй поетичній спадщині І. Низовий порушує болючі питання національної пам’яті та національної свідомості українського народу. Поетика митця сповнена історичних ремінісценцій та алюзій, що спонукають до глибоких розмірковувань про важливість історичної пам’яті задля будівництва щасливого майбутнього. Недарма автор у своїх поезіях чергує світлі та темні сторінки української історії: це допомагає застерегти сучасників від страшних помилок їхніх пращурів. Як відомо, без минулого в людини немає майбутнього, але щоб побудувати гідне майбутнє, необхідно вчитися на помилках справжньої, ідеологічно не викривленої історії. Тому художнє інкрустування історичних подій є важливою ідейно-змістовою складовою в поезиці І. Низового.

Перспективи подальших розвідок. У статті була частково представлена історична ретроспектива у фокусі сучасного авторові життя та подій сьогодення. Однак цілком дослідити питання ретроспекції в поезиці митця в межах однієї розвідки неможливо. Тому наші подальші дослідження в цьому напрямку, а також дослідження інших науковців допоможуть більш ґрунтовно розкрити особливості поезій філософсько-історичної тематики видатного поета-патріота Луганщини І. Низового.

ЛІТЕРАТУРА

1. Низовий І. Від травня до травня : поезії / І. Низовий. – Луганськ : Глобус, 2002. – 84 с.
2. Низовий І. І калина своя, і тополя / І. Низовий. – Донецьк : Донбас, 2003. – 78 с.
3. Низовий І. Оскома осені : лірика / І. Низовий. – К. : Шлях, 2006. – 63 с.
4. Низовий І. Пракорінь. Поезії / І. Низовий. – Кременна : Мале творчо-виробниче підприємство “Вихід”, 1993. – 41 с.

5. Низовий І. Сум'яття: лірика та антилірика / І. Низовий. – Луганськ : Луга-принт, 2003. – 55 с.
6. Низовий І. Це мій вертеп... Лірика відчаю і надії / І. Низовий. – Луганськ : Луганська обласна організація спілки письменників України, 1996. – 75 с.
7. Низовий І. Чорнороси. Лірика / І. Низовий. – Луганськ : Осирис, 1998. – 76 с.

REFERENCES

1. Nyzovy, I. (2002), *Vid travnya do travnya* [From May to May], Globus, Luhansk, Ukraine
2. Nyzovy, I. (2003), *I kalynasvoya, I topolya* [Both my snowball and poplar trees], Donbas, Donetsk, Ukraine
3. Nyzovy, I. (2006), *Oskoma oseni* [Autumn's soreness of the mouth], Shlyah, Kyiv, Ukraine
4. Nyzovy, I. (1993), *Prakorin* [Great-root], Vyhid, Kreminna, Ukraine
5. Nyzovy, I. (2003), *Sumyattya: liryka I antyliryka* [Commotion: lyrics and anti-lyrics], Luga-print, Luhansk, Ukraine
6. Nyzovy, I. (1996), *Tsemyvertsep...Liryka vidchayu i nadii* [This is my puppet show booth... Lyrics of despair and hope], Luhanska oblasna organizatsiya spilky pysmennykiv, Luhansk, Ukraine
7. Nyzovy, I. (1998), *Chornorosy* [Blackdew], Osyris, Luhansk, Ukraine

УДК 821.161.2:82-31

ОСОБЛИВОСТІ ПАРОДІЮВАННЯ МАСОВОЇ КУЛЬТУРИ ТОТАЛІТАРИЗМУ В АНТИУТОПІЇ О. ІРВАНЦЯ «РІВНЕ/РОВНО (СТІНА): НІБИТО РОМАН»

Ніколаєнко В.М., к. філол. н., доц., Зубець Н.В., магістрант

Запорізький національний університет

вул. Жуковського, 66, м. Запоріжжя, Україна

nikolajenko2012@rambler.ru, zubets_1994@mail.ru

У представлений розвідці подано найзагальніші відомості про феномен масової культури, зокрема радянської. Висвітлено специфіку пародіювання мас-культури радянської епохи в постмодерному романі-антиутопії О. Ірванця «Рівне/Ровно (Стіна)». Також досліджено інші засоби художнього вираження: гіперболізацію, гротеск, іронію, різні форми інтертекстуальності.

Ключові слова: пародія, масова культура, іронія, постмодерний роман, антиутопія, інтертекстуальність.

ОСОБЕННОСТИ ПАРОДИРОВАНИЯ МАССОВОЙ КУЛЬТУРЫ ТОТАЛИТАРИЗМА В АНТИУТОПИИ А. ИРВАНЦА «РИВНЕ/РОВНО (СТЕНА): ВРОДЕ БЫ РОМАН»

Николаенко В.Н., Зубец Н.В.

Запорожский национальный университет

ул. Жуковского, 66, г. Запорожье, Украина

В данном исследовании представлено общие сведения о феномене массовой культуры, в особенности советской. Раскрыта специфика пародирования масс-культуры советской эпохи в постмодернистском романе-антиутопии А. Ирванца «Ривне/Ровно (Стена)». Также изучено другие средства художественной выразительности: гиперболлизацию, гротеск, иронию, разные формы интертекстуальности.

Ключевые слова: пародия, массовая культура, ирония, постмодернистский роман, антиутопия, интертекстуальность.